

CAPUT II
DE OBJECTO DIVINÆ
VOLUNTATIS.

Multipler
objecti divisio
et declaratio.

Objectum potest esse vel materiale vel formale, primum vel secundarium, adæquatum aut extensivum aut terminativum et proportionatum ac motivum. Quæ partitiones ex alibi non semel datis notionibus facile intelliguntur. Nam pure materiale dicitur illud, quod a potentia attingitur, non tamen per se, sed propter aliud: et in idem recidit objectum pure terminativum et extensivum, ad quod potentia terminatur, vel sese porrigit. Formale autem ac motivum est illud, quod determinat actum potentie. Primum est objectum principale, quod propter se attingitur, et est etiam ratio attingendi alia; quod vero minus principaliter et ratione alterius terminat actum potentie, dicitur secundarium (1). Videndum itaque, quodnam sit objectum, ad quod terminari potest voluntas Dei, et quodnam rationem habeat objecti formalis et primarii; nec objectum solum considerandum est, sed modus etiam, quo in illud terminatur divina voluntas.

ARTICULUS I

Utrum Deus velit se solum, an
etiam alia, et quo pacto.

144 Duo queruntur in hoc articulo, materiale objectum divinæ voluntatis et modus, quo hæc fertur in illud.

§ I.—AD QUÆ OBJECTA SE PORRIGIT DIVINA VOLUNTAS.

Status
questionis.

Non intendimus nunc singillatim definire omnia objecta, quæ Deus vult, aut potest velle, qua de re non nihil mox

(1) Cf. superius declarata de objecto divinæ scientiæ, atque in *Psycholog.* vol. 2.^a de objecto intellectus humani.

dicitur, sed hoc unum inquirimus, utrum Deus se solum velit, aut amet, an vero etiam aliqua alia.

PROPOSITIO 1.^a Deus non vult se solum, sed alia quoque multa, et quidem vere ac proprie, et secundum esse intrinsecum proprium illorum.

Prima pars: *Deus vult non solum se, verum etiam alia multa*, est certissima, de qua nulla veri nominis esse potest controversia. Et primo quidem Deus se ipsum vult, nempe amando se, atque se delectando. Nam est bonus et infinite bonus, immo ipsa bonitas, et omnis boni bonum (1), ac proinde summe amabile. Præterea esse hujusmodi bonum convenit essentialiter Deo. Ergo divina voluntas terminatur ad se amandum. Nam, ut in *Ontologia* declaravimus, objectum voluntatis est bonum et conveniens appetenti.

Deus vult non
se solum,
sed alia quoque
multa.

Quod vero Deus non se solum, sed alia quoque velit, probatur primo experientia ipsa, quia videmus innumeras res, quæ esse non possent, nisi Deus vellet illas esse. Deinde quia sunt etiam alia præter Deum, in quibus relucet bonitas Dei, participata secundum diversos gradus. Quapropter habent in se bonitatem aliquam atque appetibilitatem. Atqui voluntas, sicut etiam intellectus, est potentia universalissima capax se extendendi ad omnem rem, in qua relucet ratio propria sui objecti, nempe boni. Ergo Deus præter se ipsum alia quoque velle dicendus est.

Estque veritas hæc innumeris sacrorum Bibliorum testimoniis comprobata. *Diligis omnia, quæ sunt, et nihil odisti eorum quæ fecisti* (2). Et alibi: *Vita in voluntate ejus* (3); iterum: *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ* (4); et: *In charitate perpetua dilexi te* (5), etc.

et quidem
vere ac proprie

Secunda pars: *Deus vult alia vere ac proprie*, intendit excludere ad eo voluntatem aliorum, quæ solum metaphoricè prædicetur. Ratio vero est, quia Deo proprie ac non

(1) Vide *Theodic.* vol. 1.um, num. 121, 122, pag. 400 et 403 seqq.

(2) *Sapient.* cap. 11, vers. 23.

(3) *Psal.* 29, vers. 6.

(4) *Ephes.* cap. 1, vers. 11.

(5) *Hierem.* cap. 31, vers. 3.

metaphorice asserendæ sunt illæ omnes prædicationes, quæ nullam in suo conceptu involvunt imperfectionem. Atqui huiusmodi est volitio aliarum rerum præter Deum, ut per se patet, magisque constabit ex difficultatum solutione. Ergo...

ac secundum
esse proprium
rerum.

Tertia pars: *Deus amat alia secundum esse proprium et intrinsecum eorum*, et non solum secundum esse illorum eminentiale, quod habent in divina essentia. Nam esse istud eminentiale non est aliud, quam ipsa Dei essentia, et velle alia duntaxat secundum illud, non est proprie velle alia, sed velle ipsam suam essentiam. Atqui non solum essentia Dei, sed etiam res creatæ suam habent propriam ac distinctam bonitatem, ac proinde appetibilitatem, quamvis participatam a summa et infinita Dei bonitate. Ergo res aliæ terminare possunt divinam voluntatem secundum suum intrinsecum et proprium esse. Et confirmatur, quia voluntas Dei terminatur ad alias res secundum esse, secundum quod creantur, aut sunt creabiles a Deo. Atqui res aliæ creantur, aut sunt creabiles, non secundum esse eminentiale Dei, sed secundum esse formale ac limitatum, in quo subsistunt in se ipsis. Ergo Deus etiam vult alia secundum esse proprium atque intrinsecum eorum.

Objectiones
dissipate.

145. **Objic. 1.º** Volitum movet volentem ac voluntatem, sicut appetibile appetitum. Ergo si Deus vellet alia a se, moveretur ab illis. Atqui hoc repugnat, nam Deus est movens immobile. Ergo....

Respondeo, dist. antec.; si volitum non appetatur propter se, sed propter aliud, *neg.* si propter se appetatur, *trans.*, vel *subdist.*: movet motu sive proprio sive improprio, qui tantum importet rationem determinantem absque ulla veri nominis causalitate, *conc.*; movet motu proprio, *neg.* Simili modo *dist.* conseq. Et *contradist.* Minore subsumpta, *neg.* conseq. Itaque cum ratio formalis volendi aut amandi alia pro Deo sit non ipsa eorum intrinseca bonitas creata, sed tantum infinita bonitas Dei, quemadmodum statim probandum erit, res aliæ in ordine ad appetitionem divinæ voluntatis se habent sicut illa media, quæ nullam in se retinent appetibilitatem, sed tantum appetuntur propter finem, qualis est v. gr. potio amara propter sanitatem; ejusmodi enim media *terminant* quidem appetitum, sed non

movent, quia non appetuntur propter intrinsecam eorum bonitatem, sed tantum propter bonitatem finis (1).

Objic. 2.º Velle divinum est ipsum esse Dei. Sed Deus non est aliud a se. Ergo nec vult aliud a se.

Respondeo, dist. Major. Velle divinum est ipsum esse Dei realiter, *conc.*; ratione quoque ac conceptu, *neg.*, quia velle dicit certam habitudinem ad objectum, quam non dicit esse. Et *concessa* Minore, *neg.* conseq. Nam distinctio illa rationis sufficit, ut Deus vere prædicetur *velle* etiam ea, quæ non sunt ipsum esse ejus (2).

Objic. 3.º Cui sufficit aliquid volitum, ille non quærit aliud ab eo distinctum. Sed Deo sufficit sua infinita bonitas, qua plenissime satiatur. Ergo Deus non potest velle alia a se.

Respondeo, dist. Major. Cui sufficit aliquid, non quærit aliud ab eo distinctum, tamquam aliquid principaliter et propter se dilectum, *conc.*; tamquam aliquid solum ratione alterius prioris dilectum, *neg.* Et *concessa* Minore, *neg.*, vel si mavis, eodem modo *disting.* conseq. Etenim *ex hoc quod voluntati divinæ sufficit sua bonitas, non sequitur, quod nihil aliud velit, sed quod nihil aliud vult, nisi ratione suæ bonitatis. Sicut etiam intellectus divinus, licet sit perfectus ex hoc ipso, quod essentiam divinam cognoscit, tamen in ea cognoscit alia* (3).

Objic. 4.º Actus voluntatis multiplicatur secundum objecta volita. Ergo si Deus velit alia a se, multiplicem habet actum voluntatis, et consequenter multiplex esse: quod est absurdum.

Respondeo, dist. antec. Actus voluntatis multiplicantur secundum objecta volita, quæ distinctam rationem formalem habeant, *trans.*, quæ unam eandemque rationem formalem habeant, *neg.* Et *neg.* conseq. (4).

Objic. 5.º Actus volendi relationem transcendentalem importat ad objectum. Atqui Deus nequit relationis vinculo ligari cum rebus creatis. Ergo non potest Deus alia velle.

Respondeo, dist. Major. In voluntate creata, *transcat.*; in Deo, *subdist.*; relationem quamdam rationis, *transcat.*;

(1) Vide S. Thom. 1 p., quest. 19, art. 2, ad 2.um

(2) Cfr. S. Thom., *ibid.*, ad 1.um

(3) S. Thom. 1 p., quest. 19, art. 2 ad 3.um

(4) Cfr. S. Thoma, loc. sup. cit., ad 4.um

realem, nego; jam enim in primo *Theodiceæ* volumine exclusimus a Deo reales relationes erga res creatas. Et *contradist.* Minore, neg. conseq.

§ II.—UTRUM DEUS OMNIA NECESSARIO VELIT

An Deus omnia
necessario
velit.

146. Sequitur, ut de modo, quo Deus se et alia vult, disputemus. Se quidem necessario amat, quemadmodum communis et certa profitetur doctrina. Quod vero alia quoque Deus necessario velit, docuerunt, et docent nonnulli Philosophi atque hæretici, quos alibi retulimus (1), et confutatos reliquimus (2). Unum porro probe notatum velimus, non esse nostram mentem nunc disputare, utrum Deus omnia prorsus, quæcumque vult præter se, libere velit, quemadmodum nec definivimus adhuc singula divinæ voluntatis objecta. Itaque sicut in demonstrando Deum alia etiam multa præter se velle, tantum meminimus rerum existentium vel creatarum, quæ solæ profecto sufficiunt ad rem evincendam; ita nunc cum de necessitate aut libertate divinæ volitionis respectu aliorum agitur, ad solas res existentes sermonem restringemus, relicta in alium articulum disputatione circa res possibles, de quibus major potest esse difficultas.

147. PROPOSITIO 2.^a Deus se ipsum necessario, cætera vero, quæ unquam existentiam sortientur, libere vult et amat.

Prima pars: *Deus se ipsum necessario amat, probatur.* Objectum summe appetibile pleneque explens appetitus tendentiam in bonum, non libere, sed necessario appetitur. Atqui Deus est objectum hujusmodi. Ergo non libere Deus, sed necessario a se ipso amat.

Major constat ex probatis in *Psychologia* (3). Minor vero per se patet, quia Deus æque infinitus est in ratione essentia atque objecti boni et appetibilis, ac in ratione voluntatis appetentis. Ergo Deus explet plenissime totam appetitivam

(1) *Theodic.* vol. 1.º, num. 167, pag. 537.

(2) *Ibid.* num. 168, pag. 538 et seqq.

(3) Vide vol. 3.um, num. 103, pag. 330 seqq.

virtutem suam, ita ut se penitus satiatur, quin aliud quidpiam præter se desiderandum habeat.

Prob. 2.º Deus non potest non perfectissima frui felicitate. Atqui sine amore sui non potest Deus perfecte felix esse, quandoquidem amor Dei aut essentiam constituit felicitatis, aut certe naturale corollarium est ejusdem. Ergo...

Prob. 3.º Deus non potest cessare ab amore sui sive voluntarie sive involuntarie. Ergo se necessario vult, et amat.

Antecedens probatur per partes. Non potest cessare involuntarie, quia nec amor sui per suam essentiam repugnat Deo, nec potest ab ullo alio præter aut contra voluntatem cohiberi; tum quia præter Deum nihil est, nisi entia limitata et libere creata a Deo, tum quia internus actus voluntatis non potest extrinsecus vim pati (1). *Non potest cessare voluntarie*, quia quænam ratio, quæso, fingi potest, ob quam Deus, qui se ipsum comprehensive cognoscit ut summe bonum et infinite amabile, a suo amore cesset?

Dices, ipsam hanc amandi necessitatem videri quamdam imperfectionem, tum quia est modus operandi similis operandi modo causarum naturalium, tum quia dominium et libertas operandi censetur esse major perfectio.

Respondeo, nego assertum. *Et ad primam probationem* dico adesse quamdam similitudinem, sed admixtam dissimilitudine maxima, non solum quia necessarius amor Dei, secus atque actio naturalium causarum, est vitalis, sed quia in eo ipsa necessitas operandi non oritur ex imperfectione voluntatis, sicut in causis naturalibus, quæ ex sua intrinseca conditione carent libertate ac dominio in omnibus actibus, sed ex summa perfectione objecti. Unde *ad secundam probationem* respondetur, libertatem circa summum bonum non pertinere ad perfectionem sed potius ad imperfectionem. Libertas enim perfectio quidem est, non tamen quomodolibet, sed secundum capacitatem duntaxat objecti. «Circa objectum ergo summe bonum summeque necessarium summa perfectio erit summa necessitate illud amare; et e contrario libertas in tali amore esset magna imperfectio, quia includeret potestatem carenti illa; loquimur enim proprie de libertate

(1) Vide *Psycholog.* vol. 3.um, num. 120 seqq., pag. 375 seqq.

indifferentiæ, quæ necessitati opponitur. Adde, necessitatem hujus amoris non esse causalem, ut sic dicam, seu ex causa, sed formalem, quia, sicut Deus necessario est, non ex causa, sed formaliter ex se, ita hic amor eodem modo est necessarius, quia et essentialiter Deus est, et ipse est de essentia Dei, juxta illud: *Deus caritas est* (1). Et sic etiam Beati in cælo Deum videntes non possunt ab ejus amore cessare, et nihilominus amor ille longe excellentior est, ac amor quivis, etiam supernaturalis, libere elicitus in statu viæ.

Prob. 4.º Demonstrari quoque posset pars hæc propositionis argumento illo theologico: Deus (Pater et Filius) se amando producit Spiritum S. Atqui amor hic necessarius est, nam est ipse Deus, ens simpliciter necessarium. Ergo Deus se necessario amat, aut vult. Verum hæc relinquuntur Theologis.

reliqua libere.

Secunda pars propositionis: *Deus reliqua omnia præter se libere vult, vel amat*, non eget speciali probatione post scripta in primo *Theodiceæ* volumine. Nam si Deus vera gaudet libertate indifferentiæ in operationibus ad extra, profecto libere vult omnia objecta existentia, quæ termini sunt hujusmodi operationum. Atqui Deus reapse gaudet libertate indifferentiæ in omnibus operibus ad extra. Ergo...

Major per se patet, Minor fuse probata est alibi (2).

§ III—UTRUM DEUS SALTEM MORALITER TENEATUR AD OPTIMUM.

Status
questionis.

148. Posset etiam hic occasione divinæ libertatis ad extra, quæri, utrum Deus teneatur ad optimum volendum. Et quæstio est non de necessitate consequente aut ex suppositione, sed de antecedente; nec de metaphysica vel physica necessitate, qua Deus ad optimum cogatur, nam omnes conveniunt in excludenda duplici hujusmodi necessitate, sed tantum de morali, utrum nempe, quamvis Deus physice liberrimus sit in qualibet re facienda vel quolibet gradu perfectionis in rebus eligendo, moraliter tamen adigatur ad optimum. Qua de re plures Theologi agebant vel hic in materia de divina voluntate vel in tractatu Incarnationis.

(1) Suarez, *Metaphys.* disp. 30, sect. 16, num. 17.

(2) *Theodic.* volum. 1.º, num. 168, pag. 538 seqq.; num. 570, 544 seqq.

Quidam, inter quos P. Ruiz de Montoya (1), Granado (2), Sylvester Mauri et Viva, contendunt Deum ad optimum teneri, non quidem in iis, in quibus reapse non datur optimum, sed potest dari melius et melius sine fine, verum in aliis, in quibus datur optimum inter plura, ut accidit inter contradictoria, in quibus unum est alio melius, ut v. g. melius est mundum esse, quam non esse, et Incarnatio melior est negatione Incarnationis.

Fautores
optimismi,

Verum negat Deum ad optimum vel moraliter teneri communissima sententia cum Zumel (3), Suarez (4), Vazquez (5), Valentia (6), Tanner (7), cardin. Lugo (8), Arriaga (9), Carleton Compton (10), Struggl (11), etc. Controversiam hanc nolumus nunc aggredi, quia theologica potius est; quantum vero a Philosophia tractari potest, sufficere possunt, quæ de ea ex communi sententia in *Cosmologia* scripta reliquimus circa perfectionem hujus mundi contra Leibnitzianos et quosdam alios (12). Solum addam, rem plane mihi videri indubitabilem ex perfectissima Dei libertate in operibus ad extra, et ex perfectissima beatitate, quam in se solo habet. Moralis autem necessitas, aut etiam vehemens inclinatio major ad faciendum optimum vel inter contradictoria, multum deprimit, ut jam alia innui, perfectionem divinæ libertatis, quam oportet asserere in pleno æquilibrio et immunem ab omni, etiam morali, necessitate antecedente. Bene ad hanc rem Struggl: «Non datur necessitas moralis antecedens ad faciendum optimum; ideoque Deus ex mero

quibus oppo-
nuntur communi-
sima sententiæ.

(1) *De divin. volunt.*, disp. 10.

(2) In 1.^{am} part., tom. 2, controuv. gener. 3, tract. 1, disp. 3.

(3) *Opusc.* tract. 3, disp. 4, sect. 5, ad 2.^{am} rationem.

(4) *De Incarnat.* tom. 1, disp. 4, sect. 3 in fine; *Relect. de libert. volunt. divin.*, disp. 1, sect. 1, num. 8.

(5) In 1.^{am} part., disp. 107; et in 3.^{am} part. disp. 1, num. 18.

(6) In 1.^{am} part., disp. 1, quest. 25, punct. 3, *Sequitur quinto*.

(7) In 3.^{am} part., disp. 1, sect. 2, num. 45.

(8) *De Incarnat.*, disp. 2, sect. 1, num. 9.

(9) In 1.^{am} part., seu tom. 1, disp. 27, sect. 2.

(10) *De Deo*, disp. 32.

(11) *Theolog. univers.* tom. 1, p. 1, tract. 1, disp. 5, quest. 14 art. 3.

(12) *Cosmolog.* num. 27 seqq., pag. 69 seqq.

suo decreto libero, non vero ex quadam inclinatione et necessitate morali, produxit hoc universum. Ratio vero hujus est: quia Deus ex se ipso est infinite beatus, et voluntas adæquate satiatur per bonitatem et perfectiones Deo intrinsicas; ergo nulla necessitate antecedente necessitatur ad faciendum optimum. Dixi: *nulla necessitate antecedente*: quia, cum Deus omnia operetur propter se ipsum et gloriam suam extrinsecam, ex suppositione quod velit agere ad extra, non potest producere solas creaturas irracionales, v. gr. solum tuguriolum plenum scarabæis; sed concomitanter inclinatur ad producendas creaturas intellectuales, quibus perfectiones divinæ manifestari possunt. Item ex supposito quod velit producere creaturas intellectuales, et illis det gratias supernaturales ad orandum, aut bene operandum, voluntate consequente magis inclinatur ad exaudiendas preces, et remuneranda merita justorum, quam ad oppositum. Ratio horum est, quia ex supposito quod velit operari, non potest nisi sapienter et juste operari. Hinc etiam ortum est axioma: *Deus semper facit optimum*, nempe formaliter seu secundum ideas, motivum formale et finem intentum».

ARTICULUS II

Quodnam sit objectum formale ac primarium voluntatis divinæ.

Status
questionis.

149. Principio notandum probe est, in quo sensu quæramus formale objectum divinæ voluntatis in omni volitione. Nempe objectum formale dici solet, ut paulo superius notavimus, illud quod determinat actum potentiæ, non præcise ad exercitium actus, sed potissimum ad speciem illius; quia movendo potentiam efficit, ut illa hanc potius, quam aliam specificè operationem ponat. Quo pacto motivum formale objectum voluntatis est id, quod bonitate sua movet, atque allicit ad aliquid volendum aut amandum. Jam vero motivum aut objectum formale, saltem in creatis, importat veram causalitatem finalem prius atque immediate exercitam in ipsam voluntatis potentiam, alliciendo illam ad operandum, ac mediate in ejusdem operationem aut effectum. Jam autem ostendimus paulo superius, non posse ullam admitti hujusmodi

causalitatem in actu divinæ volitionis. Non ergo inquirimus motivum vel objectum formale in hoc stricto sensu, causalitatem aliquam importante. Objectum formale voluntatis in latiore sensu tantum significat rationem sufficientem, cur detur volitio aut amor terminatus ad hoc vel illud objectum, ita ut sine illo non posset dari talis volitio aut amor, et eo posito adsit plenissima sufficientia, ut voluntas vere dicatur habere aut posse habere talem volitionem vel amorem. Itaque quoniam in omni actu volitionis creato plena et completa sufficientia illius exurgit præter virtutem volitivam ex concursu objectivo aut finali boni moventis atque alliciensis potentiam ad actum; quærimus, utrum possit etiam, ac debeat in actu divinæ volitionis concipi aliquid dans hujusmodi sufficientiam, utique absque ulla veri nominis causalitate, et quid sit illud, utrum nempe quidpiam divinum, an vero extraneum. Ut vides, simili sensu quærimus objectum formale divinæ volitionis, ac superius quæxivimus motivum vel quasi principium formale intellectionis (1), illudque ita intellectum exprimi potest nomine *motivi formalis, finis rationisque* divinarum volitionum atque operationum. Cæterum finis hujusmodi potest esse vel ultimus aut primarius, vel proximus aut secundarius, prout fuerit suprema ratio, cujus gratia datur operatio, vel tantum proxima et pendens ab alia superiori: atque uterque potest dividi, prout in *Ontologia* explicatum reliquimus, in finem *qui* aut *cujus*, finem *cui* et finem *quo* (2).

150. PROPOSITIO I.^a Motivum aut objectum formale cujuslibet volitionis divinæ est ipsa Dei bonitas: unde licet possint assignari variae rationes create proximæ divinarum operum; at ratio ultima in cæteris latens, iisque suam tribuens appetibilitatem, est ipsa summa bonitas, non quidem in se acquirentia vel augenda, sed aliis communicanda.

Prima pars: *Motivum aut objectum formale cujuslibet volitionis divinæ est ipsa Dei bonitas*, continet communem, quoad

Motivum
vel objectum
formale

(1) Vide supra num. 28, pag. 91; nam que ibi dicta sunt, juvare possunt ad melius intelligendum statum hujus questionis.

(2) *Ontolog.* num. 417 et 418, pag. 1275 et 1178.

conjugilibet
divinae volitionis
est ipsa
Dei bonitas:

rem ipsam, doctrinam, quamvis possit esse varietas in modo loquendi. **Probatur** 1.º Perfectissimæ volitionis, qualis est omnis divina volitio, debet esse perfectissimum objectum formale perfectissimusque modus volendi. Atqui perfectissimum objectum formale est essentia et bonitas Dei, ac perfectissimus modus volendi est illam velle atque amare propter se et super omnia et in omnibus, cæteraque propter illam et in illa velle et amare. Ergo....

Prob. 2.º Objectum formale cuiilibet volitioni suam confert perfectionem specificam aut quasi specificam; nam actus specificatur per sua formalia objecta (1). Atqui impossibile est, ut divinus actus suæ perfectionis quasi speciem sortiatur per aliquid ab ipsa essentia et bonitate, cum qua identificatur, distinctum. Ergo impossibile est, ut objectum formale ullius divinæ volitionis sit alius præter ipsam Dei bonitatem. Verissime itaque scribit S. Bernardus, loquens de amore, quo Sponsus divinus sponsam diligit: *Amat et Deus, nec aliunde hoc habet, sed ipse est, unde amat* (2).

Prob. 3.º Objectum formale ac finis comparatur ad voluntatem, ut movens ad rem motam. Ergo nisi Deus in sua propria bonitate haberet totam sufficientiam ac rationem capacem determinandi ad quilibet volendum, esset aliquid aliud, a quo moveretur, et ad volendum impelleretur. Atqui repugnat enti a se ac summe independenti, ut ab alio expectet rationem ac motivum suæ volitionis. Ergo....

Plura videri possunt in *Cosmologia*, ubi eadem res ad aliud propositum probata est (3).

Cæterum si quæras, quænam bonitas sit illa, quæ formale objectum divinæ voluntatis constituat, bonitasne solius essentiae, an etiam attributorum, sive absolutorum sive etiam personalium; Theologi probabilius, respondent totum Deum, quantus est, et quicquid est in Deo, rationem habere objecti formalis, quod proinde quasi integratur ex bonitate essentiae atque attributorum, saltem respectu volitionis et amoris

et quænam
eiusmodi
bonitas sit.

(1) Vide *Psycholog.* vol. 1.um, num. 48, pag. 201.

(2) Serm. 59 in *Cantica*, sub initium. Vide P. Ruiz de Montoya, *De volunt. Dei*, disp. 3, sect. 1 et 2, ubi plura in hanc rem argumenta congeruntur.

(3) *Cosmolog.* num. 54, pag. 329 seqq. arg. β, γ, δ, ε).

necessarii: nam respectu liberæ volitionis concedunt plures modo hanc, modo illam perfectionem, quam Deus opere suo specialiter velit manifestare, posse dici formale objectum in sensu præcisivo ac formali, et secundum modum nostrum concipiendi, nam in sensu reali et identico semper motivum formale sunt omnes perfectiones divinæ. Verum hæc ad Theologos spectant (1).

Secunda pars: *Possunt assignari diversæ rationes creatæ proximæ divinorum operum*, constat 1.º ex ipsis sacris Litteris atque Ecclesiæ doctrina, in quibus exprimuntur quædam rationes hujusmodi a divina bonitate distinctæ. Sic *propter nos et propter nostram salutem descendit de cælis, et incarnatus est* Jesus Christus, Dominus noster, decernente Deo. Quo sensu etiam, ut alia nunc omitam, finis proximus atque immediatus mundi corporei dicitur esse homo (2).

Possunt quidem
diversæ
rationes creatæ
proximæ
divinorum
operum
assignari,

Prob. 2.º Quando res ac rationes rerum sunt in se ipsis invicem ordinatæ atque inter se colligatæ, non est imperfectio, ut Deus etiam eas illo eodem ordine atque unius ad alteram subiectione velit, prout paulo superius declaratum reliquimus (3). Ergo negari nequit posse assignari varias rationes divinorum operum ac volitionum, non quidem ultimas, quod vetat prima pars hujus propositionis, sed proximiores.

Consequens patet: antecedens vero probatur, tum quia velle isto pacto et ordine res non excludit, quod Deus velit omnes tandem propter suam bonitatem; tum quia nec ad sic volendum res omnes indiget Deus diversis actibus, sed uno simplicissimo, et cum essentia sua identificato, potest omnia certo quodam ordine objectivo prioris et posterioris complecti vel attingere.

Tertia pars: *Ratio ultima in cæteris latens itisque suam tribuens appetibilitatem est ipsa summa Dei bonitas aliis communicanda*, probatur. Quia in primis si qua ratio creata per suam propriam et intrinsecam bonitatem posset determinare Deum ad sui appetitionem, jam motivum formale cujuslibet

at ratio ultima
in cæteris
latens itisque
tribuens
appetibilitatem
est ipsa Dei
bonitas aliis
communicanda.

(1) Vide, v. gr., Ruiz de Montoya, *de volunt. Dei*, disp. 3, sec. 3; Gotti, *De Deo*, tract. 5, quæst. 1, dub. 2, paragr. 4.

(2) Vide id probatum in *Cosmolog.* num. 92, pag. 322 seqq.

(3) *Supra* num. 135, pag. 463, *Prima pars*....

volitionis non esset increata Dei bonitas, contra ac demonstratum in prima parte reliquimus. Deinde vero cum bonitas sua in se plenissime possideatur a Deo, ita ut nec augeri nec minui in se possit, nec quidquam sit in aliis rebus, quod Deo sit per se dignum, aut divinam voluntatem valeat allicere; relinquitur, ut ea non aliter possit determinare Deum ad aliorum amorem, nisi ut iis communicet suam bonitatem, ponendo in illis plura pauciorave dona, quæ sint totidem similitudines ac limitatæ participationes infinitæ bonitatis. Quo pacto Deus in omnibus quærit, et obtinet gloriam suam, quemadmodum alibi declaratum fuit (1).

Quæ cum ita sint, finis ultimus *cui* cujuslibet divinæ bonitatis, est ipse Deus, in cuius gloriam reliqua ordinantur, ob eamque solam possunt a Deo amari; finis vero *cui* proximus possunt esse alii, ut v. g. homo, in cuius utilitatem et commo- dum a Deo multa ordinantur (2). Fines etiam *qui* proximi possunt assignari multi, nempe diversi gradus bonitatis, quos Deus vult ponere in rebus, at finis *qui* supremus unus est, Dei bonitas ab aliis imitanda.

151. PROPOSITIO 2.^a Objectum primum divinæ voluntatis est solus Deus vel ejus infinita bonitas; reliqua vero sunt objecta secundaria.

Propositio hæc non est nisi corollarium præcedentis, ac plane respondet illi, qua superius probavimus Deum esse primum objectum intellectus sui. Porro quod Deus sit suæ voluntatis objectum primum primatate dignitatis ac nobilitatis, per se constat. Quod vero sit etiam primum primatate virtutis,

Probatur 1.º ex præcedenti propositione. Nam quodnam, quæso, potest esse objectum magis primum, quam quod per se attingitur, et cætera per illud?

Probatur 2.º Infinita Dei bonitas non solum est objectum summe amabile, sed etiam summe, nempe per identitatem, conjunctum divinæ voluntati, et applicatum per

(1) Vide *Cosmolog.* num. 94, pag. 330 seqq. num. 96, pag. 336 seqq.

(2) Cfr. *Cosmolog.* num. 92, pag. 322.

comprehensivam cognitionem. Ergo primo ac primario amanda necessario est. Nam voluntas perfectissima nullatenus potest impediri, ut eo ordine singula velit, ametque, quo in se merentur amari.

Probatur 3.º «Sicut est impossibile simul intelligere multa æque primo et principaliter una simplici intellectione; sic etiam est impossibile simul amare multa, æque primo et principaliter una simplici volitione. Sed Deus se ipsum et creaturas simul una volitione diligit; ergo non æque primo et principaliter se ipsum et creaturas diligit. Quod si creaturas principaliter et prius amaret Deus, quam se ipsum, pro multitudine creaturarum esset multiplicandus divinus amor, quia nihil creatum est, quod possit esse ratio formalis amandi cætera cuncta» (1).

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

152. Objic. 1.º Hæc est sententia S. Augustini, verba illa *Genesis: Dixit Deus: Fiat lux; et facta est lux*, interpretantis: *Si quærimus, quis fecerit, Deus est. Si per quid fecerit, dixit, et facta est. Si quare fecerit, quia bona est* (2). Ergo intrinseca bonitas lucis fuit motivum et ratio creandi lucem, ex S. Augustini doctrina. Quare etiam scripsit S. Thomas. *Bonum universi est ratio, cur Deus vult unumquodque bonum particulare in universo* (3).

Respondeo, dist. conseq. Intrinsicæ bonitas fuit motivum et ratio creandi lucem, id est, motivum latius sumptum pro simplici ratione proxima objectiva; quæ ne partialiter quidem concurrat ad constituendum objectum formale ac rationem sufficientem, quæ Deum ad volendum determinet, sed sit instar cujusdam conditionis, *concc.*; motivum et ratio creandi Deum per se movens ac determinans ad volendum, *nego*. Jam enim ostendimus objectum formale divinæ volitionis totaliter atque adæquate solam esse bonitatem Dei. Nec contrarium probat Aquinatis

(1) P. Ruiz de Montoya, loc. cit., sect. 2, num. 11.

(2) Lib. 1 in *Genes.*

(3) S. Thom. *Contr. Gent.* lib. 1, cap. 86.

Objectum
primarium
divinæ
voluntatis
est solus Deus
vel infinita
ejus bonitas,
cætera
sunt objecta
secundaria.

testimonium; sicut enim nec bonum generale totius universi in se potest Deus velle, quia moveatur ab intrinseca bonitate illius, ita nec bonum quoddam particulare in universo. Bonum ergo universi potest esse ratio proxima volendi bonum aliquod particulare tamquam necessarium ad illius integritatem, non vero finis ultimus nec formale motivum.

Objic. 2.º Si sola bonitas Dei esset formale objectum cuiuslibet volitionis divinæ, Deus omnes creaturas æqualiter amaret, nam omnes reapse amaret unico actu infinito et ob eandem infinitam bonitatem: immo omnes amaret sicut se ipsum. Atqui hoc absurdum est; quandoquidem Deus magis amat hominem, quam belluam, magisque Christum Dominum aut Beatissimam Virginem, quam cæteros homines. Ergo...

Respondeo, *neg.* Major., tum quia non omnibus æqualia communicat bona, tum quia non ab omnibus æque representatur divina bonitas: *Dicitur autem aliquem magis alio amare, cui volumus majus bonum, quamvis non magis intensa voluntate. Et hoc modo necesse est dicere, quod Deus quædam aliis magis amat* (1). Nam quamvis intensius possit Deus omnia æqualiter amare, non tamen *apprehensive*, quia non in omnibus adest expressus idem gradus divinæ bonitatis ac perfectionis. Nec rationes ad probandam Majorem allatæ rem evincunt: cum enim *amare nihil aliud sit, quam velle bonum alicui* (2), æqualitas amoris non satis probatur ex unitate atque identitate sive actus sive objecti formalis. Nec probari potest id, quod in fine addebatur, nos diligi a Deo, sicut se ipsum diligit: primo quia *propter quod unumquodque tale, illud magis*, unde cum Deus creaturas diligit propter se, magis se, quam illas, diligit, necesse est. Deinde quia creaturas existentes libere amat, et potuisset non amare. Demum quia se amat infinite merito non solum subjecti, sed etiam objecti, quod cum sit infinitum, non diligitur pro merito sui, seu quantum diligibile est, nisi amore infinito, secus vero creaturæ diliguntur amore infinito ex merito duntaxat subjecti seu ex excessu voluntatis infinite, quæ non potest habere actum nisi perfectionis infinita.

(1) S. Thom., 1 p., quæst. 20, art. 3.

(2) S. Thom., 1 p., quæst. 20, art. 2.

Objic. 3.º Si Deus omnia alia vellet propter se ipsum, non posset amare rationales creaturas amore benevolentiae vel amicitiae. Atqui Deus angelum et hominem justum amat, amore amicitiae, ut docent Theologi. Ergo.... Major probatur, quia in hoc differt amor benevolentiae et amicitiae ab amore concupiscentiae, quod iste quaerit bonum proprium amantis, ille vero sistat in bono amati.

Respondeo, *neg.* Major. Ad probat. *disting.* primam partem asserti. In hoc differt amor benevolentiae ab amore concupiscentiae, quod iste quaerit bonum proprium amantis, commodum nempe et utilitatem, *conc.*; quodvis aliud bonum, *nego.* *Distinguo* pariter alteram partem. In hoc differt, etc., ut amor benevolentiae sistat in bono amati, nisi bonum ipsum amati omnino referatur ad bonum amantis, *conc.*; si bonum amati omnino referatur in bonum amantis, *nego.* Et *neg.* conseq. Amor concupiscentiae amat rem ut bonam et utilem sibi, Deus autem nihil creatum, nedum rationalem creaturam, in cuius utilitatem tot res creavit, sic amat, nec amare potest. Immo vero nullus amor benevolentiae etiam in homine potest esse honestus, si ultimo sistat in creatura ejusve bono, secus enim creatura constitueretur finis ultimus talis amoris, quod absurdum est; sed debet referri ad ipsum Deum, qui est finis ultimus omnium. Cæterum in amore Dei ita mirifice et harmonice omnia componuntur, ut maximum bonum, quod Deus possit rationali creaturæ conferre ex amore benevolentiae ac purissimæ amicitiae, nimirum visio et amor beatificus, essentialiter atque inseparabiliter jungatur cum maximo bono, utique extrinseco, maxime suæ gloriæ, quod intendere Deus valeat in hac rerum universitate. Et sic potest Deus creaturam perfectissime amore amicitiae diligere, quamvis omnia velit et agat propter gloriam suam (1).

Objic. 4.º Voluntas Dei debet amare omnia eo modo, quo sunt amabilia. Sed quævis res amabilis est propter suam intrinsecam bonitatem. Ergo non cuiuslibet volitionis divinæ formale objectum est bonitas Dei.

(1) Cfr. *Cosmolog.* num. 97, pag. 344, *Objic. 4.º*